

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Jaarverslag 2024

wilde kaardenbol langs akker in Odijk

beeld Langbroekerweteringgebied richting de Utrechtse Heuvelrug

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is een samenwerkingsverband van zes gemeenten voor natuur en landschap in de Kromme Rijnstreek. Het samenwerkingsverband bestaat al meer dan 48 jaar en is destijds opgericht om de zogenaamde “stille recreatie” in het gebied te bevorderen. Tegenwoordig zetten we steeds meer in op het behouden en verbeteren van ruimtelijke kwaliteit in de breedste zin van het woord.

Naast de participerende gemeenten zijn ook een aantal adviesorganisaties en gebiedspartijen vertegenwoordigd. Op deze manier is een echt geïntegreerde afstemming en samenwerking mogelijk voor het natuur- en landschapsbeleid.

De organisatie bestaat uit een stuurgroep waarin wethouders en andere bestuurders zitting hebben en een werkgroep bestaande uit beleidsambtenaren, maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties uit de streek. De dagelijkse werkzaamheden worden gedaan door de landschapscoördinator, ondersteund door de secretaris.

De organisatie is ondergebracht binnen de gemeente Bunnik.

Kenmerkend voor de werkwijze van de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is de betrokkenheid van bewoners en grondeigenaren, de uitvoeringsgerichtheid, de korte lijnen, de kleinschaligheid en maatwerk van de activiteiten.

Perenbloesem stoofpeer "Gieser Wildeman"

De Landschapscoördinator

Advieswerk voor particulieren is een ruime omschrijving voor de werkzaamheden van de landschapscoördinator. Het gaat van advies over aanleg en beheer, van subsidie naar proces en hulp bij uitvoering. Naast het advies op erfniveau is het ook aan tafel zitten als er nieuw beleid voor landschap en natuur komt. Horen wat er verandert en kijken hoe je dat kan meenemen voor de bewoners van de streek. Hier hoort ook het meedenken met de gemeenten bij. De landschapscoördinator kent 'alles en iedereen' en kan daardoor gericht adviseren en effectief uitvoeren.

De Landschapscoördinator brengt geeft ook advies in beleidsontwikkeling. Bijvoorbeeld in de regionale samenwerking Utrecht 10 voor de pijler groen en landschap. Dit gaat over landbouw; fruitteelt en melkveehouderij, natuur en ecologische verbindingen, het cultuurlandschap, gebruik van het landschap door recreatie, maar ook water en klimaat doelstellingen en energie. Inmiddels is het ontwikkelbeeld vastgesteld en wordt er aan een verdere programmering gewerkt: Groen Groeit Mee. Ook daar werken we aan mee om landschap goed te vertegenwoordigen.

Een ander nog veel groter onderwerp waar we in participeren en adviseren is het UPLG; het Utrechtse Programma Landelijk Gebied. Hierin worden de provinciale opgaven voor bodem, natuur, stikstof en klimaat (water) moet vertaald naar wat dat betekent voor het landelijk gebied. We nemen deel in de groep Krommerijnstreek; programma GebiedsGerichteAanpak landelijk gebied (GGA-Ig). We vragen hier vooral aandacht voor het bestaande onderliggende landschap, de landschaps- en cultuurhistorische waarden van de streek, inzet en omgang met de gebruikers van het gebied en de inzet van gebiedskennis. Ook kunnen we de verbinding leggen met de mensen in het gebied vanuit ons netwerk.

In 2024 heeft de Landschapscoördinator fulltime gewerkt. De werkplekken op de verschillende gemeentehuizen van Bunnik, Utrechtse Heuvelrug en Wijk bij Duurstede zijn weer meer gebruikt. Door de vele en grote opgaven die op onze streek afkomen zijn veel bijeenkomsten bezocht en is actief deelgenomen in een werkgroep. De zorg over- en in het landschap is en blijft groot en daarom belangrijk om te horen wat er speelt en op ons afkomt om zo het gebied op een goede manier te kunnen ondersteunen. De grote mate van bijeenkomsten over landelijk beleid en -uitvoering geeft wel wat druk op de tijd die ver blijft voor uitvoering.

Activiteiten van de landschapscoördinator

De inhoudelijke taken van de landschapscoördinator betreffen:

- 1) Uitvoering landschapsbeheer via advisering aan particuliere grondeigenaren
- 2) Uitvoering landschapsbeheer via thematische gebiedsgerichte projecten
- 3) Bijdrage aan gemeentelijke en/of gebiedsgerichte projecten van derden;
- 4) Bijdrage aan ontwikkeling en afstemming (gemeentelijk en regionaal) landschaps- en Natuurbeleid (UPLG, Groen Groeit Mee)
- 5) Voorlichting en communicatie
- 6) Organisatie, planning en control

Bijenhotels bouwen op het oogsteest

Kruidenrijk grasland in juli

Projecten 2024

Groenblauwe dooradering wordt behandeld bij platform kleine landschapselementen

Beedeals Kromme Rijn

In het voorjaar is de uitdeelactie voor bloemenzaden er weer geweest.

We hebben in 2024 weer een aantal noemenswaardige acties gehad. Zo was er voor de gemeente Zeist een record aantal aanmeldingen van meer dan 150 deelnemers, met grote dank aan een vrijwillige kracht uit Zeist, die al die zakjes met zaadjes heeft gevuld en rondgebracht, om zo op meer dan 150 plekken bloemen te krijgen. Goed voor in totaal 7500m² bloemen. De gemeente Zeist heeft zelf ook nog via haar medewerkers bloemenzaden ter beschikking gesteld om uit te delen.

In totaal is er vanuit de Beedeals voor ruim 4 hectare aan zaden gezaaid, wat neerkomt op zo'n 55kg kilo zaden.

Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden die ook Beedeal partner is, heeft via het agrarisch collectief BoerenNatuur Utrecht Oost voor nog eens meer dan 42 hectare aan wintervoedselakkers, bloemenblokken en kruidenranden meegewerkt bij agrarisch natuurbeheer.

In augustus was er weer het Oogstfeest Krommerijnstreek. Vanuit de Beedeals hebben we daar gestaan en we hebben met kinderen wel 100 bijenhôtels gemaakt voor wilde bijen. Nog nooit hebben we zoveel bijenhôtels op één dag gemaakt. We hebben de bouwers ook nog (100) zakjes zaden meegegeven om volgend jaar te kunnen zaaien. Een groot succes.

Project Platform kleine landschapselementen

Het door de provincie Utrecht in juni 2019 opgezette Platform Kleine Landschapselementen is in 2024 wederom verlengd. Ditmaal voor vier jaar. Deden er in het begin tien gemeenten en vier gebiedspartijen mee, nu zijn dat er al tweeëntwintig gemeenten en negen gebiedspartijen.

In 2024 is de tweede verlenging getekend voor vier jaar. Dit project is een samenwerking tussen de Provincie Utrecht, de Kromme Rijn gemeenten (hele opp. buitengebied) nog 16 gemeenten buiten de Kromme Rijnstreek, gebiedspartijen Landschap Erfgoed Utrecht, Utrechts Particulier Grondbezit en de waterschappen. Het project wordt bij ons uitgevoerd in samenwerking. De plannen worden gemaakt door de landschapscoördinator, de uitvoering wordt begeleidt door het agrarisch Collectief boerenNatuur Utrecht Oost en het wordt betaald door de provincie, waarna deze elementen in het beheerprogramma van (Agrarisch?) Natuurbeheerplan van de provincie komen. Zo is ook het beheer meteen geborgd.

aanplant klaar om geplant te worden

Met de plantmachine wordt een knabbelhaag voor koeien geplant

De looptijd van het project loopt tot en met 2028. Het gaat wel anders heten, vanaf 1 januari 2025 wordt de nieuwe naam "Platform Groen-blauwe dooradering".

In 2024 zijn plannen gemaakt en ook projecten uitgevoerd. Hoogstamfruit, meidoornheggen, hakhoutbos zijn hersteld en of aangelegd.

Door het project krijgen we meer aanvragen binnen voor aanleg en herstel van landschapselementen. De Landschapscoördinator heeft meerdere uitvoeringsplannen opgesteld. Vaak is dit samen gedaan met de veldwerkcoördinator van het agrarisch collectief BoerenNatuur Utrecht Oost.

Er zijn dit jaar ook landschapselementen aangeplant, die niet mee konden doen binnen dit project, maar wel binnen de richtlijnen van de SKR vielen. We zien dat het project goed werkt. Wat uit het project kan, wordt daar vanuit geregeld en wat er niet in past kijken we of het vanuit de bijdrageregeling van de SKR kan.

Aantallen inzet en waarde

In het afgelopen jaar is door tussenkomst van de SKR en aanleg uit project Platform kleine landschapselementen (PKLE) het volgende aan landschapselementen en beplanting geplant in de streek:

1210st bos en haagplantsoen voor ca 600 m2 diverse struvelen en singel (waarvan 225 uit het PKLE).

395m knip-en scheerheg (waarvan 210m uit het PKLE).

113m struweelheg (geheel uit het PKLE).

292 st hoogstamfruitbomen (waarvan 9 uit het PKLE), met daarbij 484 m boomband, 584 st boompalen, 18 boomkorven en 274 boomkokers (flexguard).

74 knotbomen (allen uit het PKLE).

3 poelen (allen uit het PKLE).

255m natuurvriendelijke oever (uit het PKLE).

1 hectare omvorming grasland naar kruidenrijk grasland.

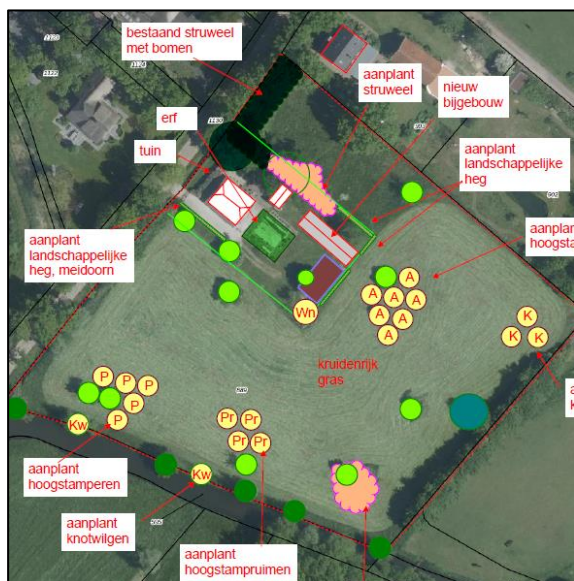
55 kg Bloemenzaad beedeals in verschillende mengsels.

8 kg patrijzenmengsel in verschillende mengsels.

Project PKLE zorgt voor veel nieuwe aanleg van landschapselementen. En de inzet van de veldcoördinator en het projectgeld dat daarvoor van de provincie meekomt is meer dan nuttig besteedt. Daarnaast zijn er nog acties van bijvoorbeeld Plan Boom, Meer Bomen Nu, Hoopheggen. De aantallen die via deze organisaties worden geplant zijn bij ons niet bekend.

€1+2=3

plan met herstel landschapselementen

Financieel

Dit jaar is er weer een mooi bedrag aan uitvoering uitgegeven. Het uitvoeringsgeld is vooral voor bijdragen in de landschappelijke beplanting, ondersteuning bij de uitvoering van herstel houtwallen-singels, planten van hoogstamfruitbomen, laanbomen en heggen, graven van poelen, etc. Van het eigen budget voor uitvoeringskosten is opgeteld ca. €33.000 euro uitgegeven. Vanuit het project PKLE is in de krommerijnstreek nog ca €28.500 euro daar bovenop uitgegeven. Een totaal van maar liefst €61.500.

Multiplier

De multiplier voor inzet t.b.v. projecten is ca.3 in 2024. Dankzij de inspanningen van de SKR hebben anderen; provincie, particulieren en vrijwilligers, door eigen arbeid en inzet voor elke ingezette euro, er zelf 2euro aan toegevoegde waarde bijgedaan. Dit is een mooie score. De multiplier is wat hoger dan vorig jaar. Dit komt doordat er goed gebruik van de PKLE regeling wordt gemaakt. Een aantal bijdragen voor projecten door derden zijn bij ons niet bekend. Dus eigenlijk is de multiplier in werkelijkheid nog hoger.

Advieswerk

Landschappelijke uitgangspunten en beplantingsadviezen.

In 2024 zijn er 10 landschappelijke uitgangspunten notities opgesteld bij functieverandering of bestemmingsplanwijziging. De opgestelde uitgangspunten worden gekoppeld aan het bestemmingsplan voor dat perceel. Ook zijn er wat erfstudies gedaan naar landschappelijke inpasbaarheid. Advisering ten behoeve van agroforestry en voedselbossen komt ook steeds vaker voor.

Verder maakte de Landschapscoördinator 52 beplantingsplannen / beheeradviezen en nog een groot aantal kleinere adviezen via digitaal consult en toetsingen bij gemeenten vanuit de omgevingsvergunningen. De vragen variëren van de inpassing van een erf naar biodiverser erf met hagen en fruitbomen, tot nieuwbouw van een woning met tuin in het buitengebied, naar bestemmingsplanwijzigingen, naar welke boom of struik past waar en wanneer het kruidenrijk gras gemaaid kan.

Vanuit de deelnemende gemeenten Wijk bij Duurstede, Utrechtse Heuvelrug en Bunnik is ook gevraagd om mee te denken en te adviseren op de omgevingsvisies en beleid buitengebied voor eigen landschappelijk groen.

Voor de gemeenten Bunnik en Wijk Bij Duurstede werd meegedacht voor natuurontwikkeling en kavelruil door de provincie op meerdere plekken langs de Kromme Rijn en Langbroek met verbinding naar het achterland.

Beeld op de Kromme Rijn in Cothen

Pilot Langbroekerwetering

Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden heeft als trekker samen met de gemeenten Wijk Bij Duurstede en Utrechtse Heuvelrug een plan van aanpak gemaakt voor een langjarige pilot hoe om te gaan met landgebruik als in de toekomst het watersysteem zal veranderen door meer droogte en meer piekbuien. Idee is om met grondgebruikers zelf uit te zoeken wat werkt en hoe op een andere manier het land (agrarisch) gebruikt kan blijven worden. Het plan van aanpak is er en er wordt toegewerkt naar een manier van bereiken van grondeigenaren. Globaal wordt daarbij gedacht aan de agrariërs en de landgoedeigenaren in het Langbroekerweteringgebied. In 2025 hopen we het plan wat concreter te hebben en wellicht al een paar eigenaren die mee kunnen doen. De specifieke gebiedskennis van de landschapscoördinator en bekendheid met de grondeigenaren is ingezet in dit project.

Algemene advisering en deelname in gebiedsgerichte organen en overleggen.

De SKR zit regelmatig bij overleggen die over het gebied gaan. Bijv. bij de provincie, het waterschap, of gemeenten afzonderlijk, voor onderwerpen die het landschap in het buitengebied aangaan. In het platform Kleine landschapselementen van de provincie adviseren we vooral op beplantingsadviezen. Daarnaast praten en adviseren we mee over agroforestry.

Bij de gemeenten is uitwerking van de omgevingsvisies naar omgevingsprogramma's een belangrijk thema. Om dit goed te doen worden sessies voor het buitengebied gehouden. Bij gemeente Utrechtse heuvelrug is dat Buitengebied in Balans, waarbij een aantal ruimteateliers zijn gehouden om er achter te komen wat we belangrijk in- en voor het buitengebied vinden. In Wijk bij Duurstede wordt een atlas buitengebied opgesteld die als uitwerking van de omgevingsvisie ook meer richting geeft. Houten is bezig met een agenda buitengebied.

U10\16.

De regio U10 heeft met de provincie het uitvoeringsprogramma Groen Groeit Mee opgesteld. Het Kromme Rijn Linie Landschap is een van de uitwerkgebieden en ligt vooral in de westkant van de krommerijnstreek tussen de steden Nieuwegein, Utrecht, Houten, Odijk, Bunnik en Zeist aan. In 2024 is de visie verder uitgewerkt naar een ontwikkelperspectief. Hiermee wordt het plan steeds concreter en geeft het handvatten en richting voor de verdere uitwerking.

Verder is meegedacht met een eerste vingeroefening voor het Raamwerk Heuvelrug-Lek; een gebiedsgedachte waarbij meerdere functies van de heuvelrug richting Lek een plek kunnen krijgen in het landschap. Je kunt dan denken aan hoe omgaan met water, recreatief medegebruik, verhogen natuurwaarde, herstellen van verbindingen en gepast landgebruik. Samen met de gemeente Utrechtse heuvelrug en Wijk bij Duurstede is een verkenning opgesteld voor de oostzijde van het gebied.

Watergang op Landgoed Hardenbroek

UPLG

Een ander nog veel groter onderwerp waar de SKR in participeert en adviseert is het UPLG; het Utrechts Programma Landelijk Gebied. Een afgeleide van het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waarin de provincie de opgaven voor bodem, stikstof, natuur en klimaat moet vertalen naar wat dat betekent voor het landelijk gebied. Het landelijk programma is in 2024 gestopt en het rijk gaat een andere manier zoeken om de doelen en opgaven die nog wel steeds gehaald moeten worden, vorm te geven. De provincie heeft nog wel geld gekregen om die doelen en opgaven te kunnen realiseren. Maar liefst bijna 250 miljoen euro kan ingezet worden in zogenaamde maatregelpakketten die helpen om de doelen te halen.

In het deelgebied Krommerijnstreek is het een half jaar stil geweest vanwege het ontbreken van een gebiedsregisseur. Sinds oktober is die weer en wordt er hard gewerkt om te komen tot een gebiedsagenda en een uitwerking van de zogenaamde maatregelpakketten en een gebiedsavond voor grondeigenaren die straks te maken krijgen met het UPLG. De avonden worden pas begin maart 2025 gehouden.

We nemen bij het UPLG proces ambtelijk deel in de groep Krommerijnstreek; We vragen hier vooral aandacht voor het bestaande onderliggende landschap, de landschaps- en cultuurhistorische waarden van de streek, inzet en omgang met de gebruikers van het gebied en de inzet van gebiedskennis. Ook stellen we kritische vragen over gehouden onderzoeken en of deze in het veld gecheckt zijn.

Ook kunnen we verbinding leggen met de mensen in het gebied vanuit ons netwerk.

Bestuurlijk is de voorzitter van de SKR betrokken bij de agendacommissie van de Regionale Stuurgroep Utrecht Oost. In dit overleg worden alle bestuurders op de hoogte gebracht van de stand van zaken aangaande het UPLG.

Hakhoutstoof gespiegeld in een kwelsloot

Aanverwante uitvoerende organisaties in de streek

UMDL (Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw)

De voorzitter van de SKR heeft in 2024 deelgenomen in de stuurgroep van de UMDL. Doel was om binnen de UMDL te kijken naar mogelijkheden voor de agrariërs in de krommerijnstreek of zij door inzet van KPI's (Kritische Prestatie Indicatoren) hun bedrijfsvoering meer duurzamer en groener kunnen krijgen. In ruil voor deze extra inspanning wordt dan een bijdrage of premie gegeven. Voor melkveehouders bestaan landelijk al een aantal KPI's, maar voor de fruitteeltsector nog niet en daar werd extra aandacht voor gevraagd. Inmiddels kan voor de melkveehouderij al aanspraak worden gemaakt op premie, voor de fruitteeltsector is dat verder uitgewerkt in 2024 en zal naar verwachting begin 2025 de regeling voor hen opengaan.

Agrarisch Collectief Utrecht Oost heet nu BoerenNatuur Utrecht Oost

Er is een goede samenwerking tussen het Agrarisch Collectief en de SKR. Bij landschapsadvies, vragen of ondersteuning bij aanleg landschapselementen, stuurt zij grondeigenaren door naar de SKR. Andersom doet de SKR dat ook als er agrarische beheer vragen zijn voor beheer en beheersubsidies. Bij het project Platform Kleine Landschapselementen wordt door het agrarisch collectief de formele aanvraag voor bijdrage naar de provincie uitgevoerd. In 2024 zijn meerdere aanvragen opgepakt waarin samen is gekeken hoe te komen tot een plan en uitvoering. Veel vanuit het project Platform kleine landschapselementen. Variërend van knotbomenrijen, lanen, tot complete voorstellen met poelen, boomgaard houtwal en hagen. Op informatieavonden van het collectief komen we ook om zo van dicht bij te horen en zien wat er speelt en meteen contact met de mensen uit het gebied te hebben. Daarnaast doen we mee met patrijzenproject op verzoek van de provincie. De telronde in vroege voorjaar 24 heeft geen resultaten opgeleverd, terwijl er op sommige locaties later wel patrijzen zijn gezien. Er zijn dus nog wel patrijzen. Begin 2025 gaan we weer zoeken naar waar patrijzen zitten om daarna de leefomgeving te kunnen verbeteren.

LEADER

De Leader periode liep in 2023 af. Lopende projecten kunnen nog wel door. Ondertussen is in 2024 de opstart gemaakt met een nieuwe LOS (lokale ontwikkelingsstrategie) en is gekeken hoe verder de organisatie in te vullen voor de nieuwe periode. De twee PG's (plaatselijke groepen) zijn omgevormd en opgenomen in één LAG (lokale actie groep).

Europees
Landbouwfonds voor
Plattelandontwikkeling:
Europa investeert in zijn
platteland

Begin op tijd met je beplantingsplan

09-08-2024 | Nieuws

Begin op tijd met het maken van je plan, als je aankomende winter bomen wilt planten. Het maakt niet uit of je aan de slag wilt met landschapselementen, je erf of agroforestry. Er is meer te overdenken dan je dacht, EN je wilt zeker bijtijds je plantmateriaal bestellen.

Plantseizoen

Het plantseizoen is ongeveer van eind november tot maart. De meeste bomen planten we het liefst in december. Het is een goed idee om in de zomer al een beplantingsplan te maken, zodat je geen overhaaste beslissingen neemt. Soms is een vergunningaanvraag bij je gemeente nodig.

De plek en indeling van je land of erf

Behalve de plantkeuze is het ook van belang waar je gaat planten op je land en hoe dat past in het landschap. [In deze webinar](#) legt de landschapscoördinator Walter uit hoe je een ontwerp maakt voor erfbeplanting. Het stappenplan kan je ook toepassen voor kleine landschapselementen en agroforestry.

Zelf aan de slag

Deel digitale nieuwsbrief over maken erfplan

Voorblad Nieuwskrant

Opleiding landschapscoördinator, bijeenkomsten en symposia

In 2024 zijn een aantal Webinars gevolgd en zijn er fysieke bijeenkomsten en congressen bijgewoond. In het voorjaar is een meerdaagse bijeenkomst bijgewoond over de Utrechtse Landschappen. De universiteit van Groningen heeft met veel kennis een programma opgesteld over het ontstaan van de verschillende landschappen. Ook de functie die het had en heeft zijn aan de orde gekomen.

Er is een bijeenkomst bijgewoond over agroforestry.

Webinar duurzame landbouw gevolgd.

De jaarlijkse beheerders dag in Beesd is weer gevolgd waar interessante lezingen werden gehouden over landschapsbeheer, maar ook over de wolf.

Bijeenkomsten medeoverheden landelijk gebied van de provincie Utrecht.

Kennisnetwerk landschapselementen bijgewoond.

Landschapssymposium bijgewoond.

Communicatie en voorlichting

-In de zomer is een digitale nieuwsbrief uitgegeven over agroforestry met onderwerpen als plannen maken voor beheer en aanleg van landschapselementen en agroforestry.

- Op het oogstfeest in augustus hebben we informatie over wilde bijen gegeven en met kinderen 100 bijenhôtels gebouwd.

-De bewoners van het buitengebied hebben magazine "De Krommerijn Vertelt" nr5 Dorestad ontvangen

-De jaarlijkse nieuwskrant hebben we in december 24 uitgegeven, met als thema agroforestry.

Hier de link:

https://www.krommerijnlandschap.nl/fileadmin/user_upload/2025_Kromme_Rijnlandschap_nieuws_agroforestry.pdf

En op Netwerk Platteland is een interview van ons terug te lezen over het project Lekker Landschap; hier de link <https://www.netwerkplatteland.nl/documenten/magazines/2024/09/23/themanummer-leefbaarheid-en-sociaaleconomische-ontwikkeling-van-het-platteland>

Opgesteld: maart 2025, Walter Jaaltink, landschapscoördinator,
Stuurgroep Kromme Rijnlandschap